

Üretken (Yaratıcı) Yapay Zeka Aracılığıyla Meydana Getirilen Bilgisayar Programlarında Hak Sahipliğinin Değerlendirilmesi

Legal Assessment of Proprietary Rights in Computer Programs Created by Generative Artificial Intelligence

Tülay GÖKDEMİR TAMER*

ÖZ

Gelişen yapay zekâ teknolojileri, özellikle üretken yapay zeka sistemleri, insan müdahalesi olmaksızın veya sınırlı insan girdisiyle yeni bilgisayar programları oluşturma kapasitesine ulaşmıştır. Bu gelişme, geleneksel telif hukuku ilkeleri çerçevesinde eser sahipliğinin nasıl belirleneceği sorusunu gündeme getirmektedir. Çalışmamızda üretken yapay zeka aracılığıyla meydana getirilen bilgisayar programlarında hak sahipliğinin tespiti konusu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile karşılaştırmalı hukuk düzenlemeleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, yazılım üretiminde yapay zekanın araç mı yoksa yaratıcı mı olduğu ayrımı, hukuki çözüm önerilerinin merkezinde yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fikir ve Sanat Eserleri, Bilgisayar Programları, Üretken Yapay Zeka.

ABSTRACT

Developments in artificial intelligence technologies—particularly generative AI systems—have reached the point where they can create new computer programs with minimal or no human intervention. This advancement raises critical questions regarding the determination of authorship under traditional principles of copyright law. This study examines the issue of ownership in computer programs generated by generative artificial intelligence within the framework of the Turkish Law on Intellectual and Artistic Works, as well as in the context of comparative legal systems. In this regard, whether AI functions merely as a tool or as a creator in the software development process lies at the core of the proposed legal assessments.

Keywords: Copyright, Computer Programs, Generative Artificial Intelligence.

* Dr. Öğr. Üyesi, Maltepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, tulaytamer@maltepe.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2305-117X.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Tülay GÖKDEMİR TAMER

E-posta/E-mail: tulaytamer@maltepe.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 09 .05. 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 16 .06. 2025

I. GİRİŞ

Günümüz dijital çağında, teknolojik yenilikler modern toplumun neredeyse her alanına nüfuz etmiş ve fiziksel ile sanal dünya arasındaki sınırları bulanıklaştırmıştır. Teknoloji, yenilikçiliği vazgeçilmez bir aracı haline geldikçe, belirli yaratıcı süreçlerde insan çabasını giderek azaltmış, hatta bazı durumlarda tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu değişim, yazılım programları ve algoritmalar tarafından üretilen eserlerin insan yaratıcılığıyla ortaya çıkanlardan ayırt edilmesini zorlaştıran temel bir sorunu gündeme getirmektedir. Günümüz endüstriyel ve ticari ortamında, fikri mülkiyet haklarının net bir şekilde belirlenmesi, bireyler ve kuruluşlar için büyük önem taşımakta olup, genellikle iş büyümesi ve rekabet avantajını şekillendiren temel unsurlardan biri olarak görülmektedir.

Günümüzde yapay zekâ kuşkusuz pek çok noktada karşımıza çıkmakta ve yeni hukuki meseleleri gündeme getirmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan yeni meselelerden biri de özellikle yaratıcı yapay zeka aracılığıyla ortaya çıkan “eser”ler üzerindeki hak sahipliğine ilişkindir. Zira, bu şekilde meydana gelen eserler bakımından hak sahipliği veya hakları kullanma yetkisinin kimlerin uhdesinde olacağı konusunda bir belirlemenin yapılması gerekmektedir. Böylece eser üzerindeki kullanma, koruma isteme gibi hakların kim veya kimler tarafından kullanılacağı hususu da açıklığa kavuşmuş olacaktır. Görüldüğü üzere, yapay zekâ tarafından üretilen “eser”lerin sahipliğinin belirlenmesi giderek daha önemli bir hukuki mesele haline gelmiştir.

II. YAPAY ZEKA VE ÜRETKEN (YARATICI) YAPAY ZEKA (GENERATIVE AI) KAVRAMLARI

Yapay zeka kavramı insan beyninin işleyişini taklit etmek yoluyla geliştirilen yazılım ve donanım sistemlerini ifade etmektedir. Yapay zeka sisteminin arkasında, belli veri setleriyle eğitilmiş modeller yer almaktadır. Bu modeller, belli bir konuda karar verebilmek ya da çeşitli tahminler yapabilmek için geliştirilmiş matematiksel sistemlerdir. Söz konusu sistemler, kendilerine verilen veri setleri yardımıyla eğitilerek ve çeşitli test süreçlerinden geçirilerek, ilgili konular kapsamındaki problemleri çözebilecek ve karar alabilecek bilişsel bir aşamaya gelirler.

Bir yapay zeka modelinin eğitilmesi, tıpkı bir insanın deneyimlerinden öğrenmesi gibi, kendisine verilen veri setindeki örüntüleri tanıması yoluyla olmaktadır. Örneğin modele ilk olarak bir kedi fotoğrafı verildiğinde, bunun bir kedi olduğu çıktısını veremeyebilecektir. Ancak bu model, binlerce kedi fotoğrafıyla eğitildikten sonra, kedilere dair bacak sayısı, göz yapısı, kulak tipi gibi belli özellikleri, bir başka deyişle örüntüleri tanıma durumuna gelecek ve kedi tahminini daha yüksek olasılıkla yapacaktır. Burada tahmin işlemi yapılırken, bir takım istatistiksel ve matematiksel hesaplamalar yapılır ve çıktı olarak bir olasılık değeri verilir.

Günümüzde, metinleri analizi etmek, hastalık teşhisi yapmak hatta satranç oynamak gibi çeşitli amaçlarla kullanılan birçok yapay zeka modeli bulunmaktadır. Bu modeller, ilgili konu kapsamında ne kadar çok veri setiyle eğitilirse, alınan sonuçların doğruluk oranları da o ölçüde güvenilir olacaktır. Ancak, bu modellerin başarısı yalnızca veri miktarına değil, verilerin kalitesine ve çeşitliliğine de

bağlıdır. Kaliteli ve dengeli veri setleri, modellerin daha adil ve genellenebilir sonuçlar üretmesini sağlar.

Üretken ya da yaratıcı yapay zeka olarak Türkçe'ye çevirebileceğimiz 'Generative AI' kavramı ise yapay zeka alanının hızla yayılan ve çok ciddi bir etki alanı oluşturan bir alt dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel yapay zeka modelleri metin analizi, hastalıklı hücrelerin tespiti veya çeşitli öneri sistemleri gibi görevleri başarılı şekilde yerine getirse de insan yaratıcılığı noktasında sınırlı bir kapasiteye sahip idi.

Yeni üretken yapay zeka modelleri ile artık yeni ve tamamen orijinal içerikler üretmek mümkün hale gelmiştir. Dahası, bu çıktılar karşımıza yalnızca olasılıksal bir çıktı olarak gelmemekte; resim, şarkı, metin, video gibi çeşitli şekillerde çıktılar olarak somutlaşmaktadır. Bir üretken yapay zeka modeli, bir bestecinin tarzını öğrenerek buna göre yeni bir şarkı besteleyebilmekte, bir ressamın fırça darbelerini taklit ederek yeni bir resim üretebilmekte, yazılımcılar için kod yazma süreçlerini hızlandırabilmektedir. Bu ve bunun gibi çok fazla yeteneğe sahip bu modeller, yapay zeka alanını veri bilimine özgü bir alan olmaktan çıkarıp herkesin kullanabileceği bir sistem haline getirmiştir.

Geleneksel yapay zeka modelleri spesifik durumlar için kullanıldığından eğitim sürecinde sadece ilgili konu özelindeki veri setleri kullanılır. Belli bir bölgedeki en uygun kiralık ev aradığınız bir uygulamada kullanılan model sadece o bölgeye ait ev bilgilerini için veri setleriyle eğitilir, dolayısıyla bu kapsamda yanıtlar dönebilir. Üretken yapay zeka modelleri ise milyarlarca veya trilyonlarca kelimelik çok büyük veri setleriyle eğitilirler.

Geleneksel yapay zeka modelleri belli algoritmalar ve kurallar doğrultusunda çıktı üretebilirken, üretken yapay zeka modelleri büyük metin verileri üzerinden olasılıksal bir takım tahminlemeler yapar ve örüntüleri kullanarak tamamen yeni içerikler üretebilir. Daha dar kapsamlı (narrow AI) olarak kategorize edebileceğimiz geleneksel yapay zeka modelleri spesifik bir görev için eğitilir ve sadece bu konu kapsamında olan, e-postalar arasında istenmeyen e-postaları ayırmak, uydu görüntülerindeki belli anomalileri tespit etmek gibi görevleri yerine getirirler. Üretken yapay zeka modelleri ise kod yazmak, metin üretmek gibi çok daha kapsamlı görevleri yerine getirebilir¹.

III. “BİLGİSAYAR PROGRAMI” KAVRAMI

Bilgisayarlar ancak kendilerine yüklenen yazılım ve programlar sayesinde anlam kazanmaktadır. Nitekim kullanıcıların bilgisayarla etkileşimi ancak yazılım veya programlar aracılığıyla gerçekleşmektedir².

Programcılar Java, C veya Python ve bunun gibi programlama dillerini kullanarak yazdıkları talimatlarla program geliştirirler. Bu insan yazımı talimatlar dizisi kaynak kodu³ (source code) olarak

- 1 Jyh-Ann Lee, Reto M. Hilty and Kung-Chung Liu, 'The Broader Picture and Structure of the Book' in Jyh-Ann Lee, Reto M. Hilty and Kung-Chung Liu (eds), *Artificial Intelligence and Intellectual Property* (Oxford University Press 2021) 4.
- 2 Şener Dalyan, *Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması* (Seçkin 2009) 9.
- 3 Kaynak kodu ve nesne kodu terimleri İngilizcede "Source Code" ve "Object Code" olarak geçmektedir. "Object Code"; "Objektif Kod" çevirisi için bkz. Mustafa Topaloğlu, *Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması*

nitelendirilmektedir⁴. Öte yandan, bilgisayar için söz konusu kaynak kodlarının bir anlam ifade edebilmesi ve bilgisayarın istenilen talimatları yerine getirebilmesi için kaynak kodlarının çeviri veya derleyici (compiler) programlar kullanılarak nesne koduna dönüştürülmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile programcılar, derleyici kullanarak, kaynak kodunu bilgisayarlar tarafından okunabilen nesne koduna (object code) çevirmektedir. Nesne kodu; “programlama dillerinden herhangi biri ile düzenlenmiş programın, merkezi işlemci tarafından anlaşılabilmesi için derleyici tarafından makine koduna dönüştürülmüş halidir”. Bu itibarla, program geliştirme faaliyeti çok fazla zaman, emek ve zihni çabayı gerektirmektedir.

Görüldüğü üzere, bir bilgisayar programı, kaynak kodu (source code) ve nesne koduna (object code) olmak üzere farklı aşamalardan oluşmaktadır. Bu bağlamda, tamamen çalışabilen ve bağımsız bir kod yapısı “bilgisayar programı” olarak kabul edilecek ve telif hakkı korumasından faydalanabilecektir. Bununla birlikte, kısa kod parçaları veya basit algoritmalar, çoğu hukuk sisteminde eser olarak kabul edilmediğinden telif hakkı koruması kapsamına girememektedir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ve mehzaz teşkil eden AB Direktifleri, bilgisayar programlarının kaynak ve nesne kodlarını telif hakkı kapsamında ele alarak koruma sağlamaktadır⁵. Bununla birlikte telif hukukunda koruma sadece programlama dillerinden biri ile ifade edilen bilgisayar programlarına hasredilmemektedir. Korumadan, programların hazırlık çalışmaları da yararlanmaktadır. Bunun sebebi, sırf programı korumanın çok sınırlı kalacağı ve program geliştiricisinin fikri emeğinin yeterince korunamayacağı gerçeğine dayanmaktadır. Zira program geliştirme aşamalarında fikri emeğin büyük bir bölümü hazırlık çalışmaları sırasında sarf edilmektedir. Bu bağlamda, bundan sonraki aşamada programın kodlarla ifadesinin nispeten daha az fikri emek gerektirdiği ifade edilmiştir⁶.

IV. ULUSLARARASI HUKUKTA BİLGİSAYAR PROGRAMLARI

A. BERN ANLAŞMASI

“Edebi ve Artistik Eserlerin Himayesi İçin Bern Sözleşmesi” 1886 tarihinde İsviçre’nin Bern şehrinde imzalanan fikri hakların korunmasına ilişkin ilk uluslararası düzenlemedir. Sözleşmeye katılan ülkelerdeki eser sahiplerinin haklarını o ülkede ve diğer üye ülkelerde korunması amaçlanmıştır⁷.

(Türkiye Bilişim Vakfı 1997) 25; “Amaç Kodu” çevirisi için bkz. Arslan Kaya, ‘Bilgisayar Programlarının Şahsen Kullanmaya Mahsus Olarak Çoğaltılması Mümkün müdür?’ iç Nami Barlas, Abuzer Kendigelen ve Suat Sarı (edr), *Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan* (Beta 2000) 432; “Nesne Kodu” çevirisi için bkz. Serhat Kaypakoğlu, *Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunması* (İpekçi 1997) 22.

4 Selin Özden Merhacı, ‘Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Avrupa Birliği Direktifleri Kapsamında Bilgisayar Programlarının Kaynak Koda Çevrilmesi’ (2023) (166) TBB Dergisi 193, 195.

5 Öte yandan, normal şartlarda bir bilgisayar programını yasal olarak kullanmaya yetkili kişilerin bilgisayarın anlayacağı şekilde nesne kodu olarak elde ettiği programı, kaynak koduna çevirmesi ve bunun üzerinde birtakım değişiklikler yapması Direktif ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) hükümleri kapsamında eser sahibinin hakkına bir ihlal oluşturmaktadır. Bkz. ibid 196.

6 Dalyan (n 2) 12.

7 Serdar Arıkan, ‘Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması’ (2006) (3) Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 74,

Bern Sözleşmesi, edebi ve sanatsal eserlerin uluslararası telif hakkı korumasını sağlayan en önemli anlaşmalardan biridir. Sözleşme, 1971 Paris Revizyonu sonrası yapılan değişikliklerle birlikte bilgisayar programları, yazılı metinler gibi telif hakkı korumasına tabi tutulmuştur. Dolayısıyla bilgisayar programları da bu sözleşme kapsamında edebi eser olarak kabul edilmekte ve korunmaktadır⁸.

B. TRIPS ANLAŞMASI VE WIPO TELİF HAKLARI ANTLAŞMASI (WCT)

TRIPS Anlaşması (1994), Bern Sözleşmesi'nin 10. maddesine dayanarak, bilgisayar programlarının telif hakkı ile korunacağını açıkça ifade etmiştir.

Anlaşma md. 10 ve 11'de bilgisayar programlarına ilişkin düzenleme yapılmıştır. TRIPS m. 9 hükmünde anlaşmaya üye ülkelerin Bern Anlaşmasının 1-21 maddeleriyle bağlı oldukları vurgulanmış; 10. Maddesinde ise kaynak kodunda veya nesne kodunda olan bilgisayar programlarının Bern sözleşmesi kapsamında edebi eser olarak korunacağı düzenlenmiştir⁹.

WIPO Telif Hakları Antlaşması (WCT-1996), Bern Sözleşmesi'ni temel alarak bilgisayar programlarının açıkça edebi eser sayıldığını teyit etmiştir. Bazı açılardan TRIPS Anlaşması hükümlerini takip eden ve hükümlerini genişleten bu sözleşme bilgisayar programlarının edebi eser olarak korunması, veri tabanlarının korunması gibi konuları düzenlemektedir¹⁰.

V. AB HUKUKUNDA BİLGİSAYAR PROGRAMLARI

AB nezdinde de bilgisayar programlarının korunmasına ilişkin olarak belirli düzenlemeler yapılmıştır.

Bilgisayar programlarının korunmasına ilişkin AB Direktifleri, alandaki faaliyetlerin gelişmesi nedeniyle bilgisayar programlarına yeknesak bir koruma sağlama gereksinimi çerçevesinde hazırlanan 1988 tarihli "Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology"ye dayanmaktadır¹¹.

Bilgisayar programlarına tanınan korumaya ilişkin AB üyesi devletler arasındaki uyumu sağlamak, koruma yollarına ilişkin tartışmaları engellemek ve kanunlarda yapılması gereken düzenlemeleri içeren genel bir çerçeve çizmek üzere 91/250/AET sayılı Bilgisayar Programlarının Korunmasına İlişkin Direktif kabul edilmiştir¹². Bu Direktif 2009/24/AT¹³ sayılı Direktif ile değiştirilmiştir.

87; Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim* (Adalet 2016) 517; Dalyan (n 2) 57; İlhami Güneş, *Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (Seçkin 2008) 26.

8 Bern Sözleşmesi Madde 2(1): "Edebiyat ve sanat eserleri" kavramı kitaplar, broşürler ve diğer yazılı eserleri kapsar."

9 Mustafa Aksu, *Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması* (Beta 2005) 22, 64; Arıkan (n 7) 75, 88; Dalyan (n 2) 58.

10 Dalyan (n 2) 60.

11 Özden Merhacı (n 4) 197.

12 Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the Legal Protection of Computer Programs [1991] OJ L122/42.

13 Directive 2009/24/EC of The European Parliament and of The Council of 23 April 2009 on the Legal Protection of Computer Programs [2009] OJ L111/16.

Direktiflere genel olarak bakıldığında ise bilgisayar programlarının, Bern Sözleşmesi altında edebi eserlerle ilgili hükümler kapsamında korunması öngörülmüştür. Bununla birlikte, Bern Sözleşmesi md. 2/1 başkaca bir koşuldan söz etmezken Direktif bilgisayar programları yönünden, yazarının kendi fikri yaratısı anlamında özgün ise korunacağına işaret etmiştir (md. 1/3). FSEK de 91/250 sayılı Direktif ile uyumlaştırılmıştır.

VI. HUKUKUMUZDA BİLGİSAYAR PROGRAMLARI YÖNÜNDEN HAK SAHİPLİĞİNİN DÜZENLENİŞİ

Türkiye, Bern Sözleşmesi'ne taraf olduğundan hukukumuzda bilgisayar programları, FSEK kapsamında ve Bern Sözleşmesi'ne paralel olarak telif hakkı ile korunmaktadır.

Bilgisayar programı kavramı, FSEK'in "Tanımlar" başlıklı 1/B-g hükmünde, "*bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesi ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmaları*" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, bilgisayar programları, yine FSEK md. 2 uyarınca, "ilim ve edebiyat eserleri" kategorisinde olmak üzere "eser" olarak nitelendirilmiştir.

FSEK md. 6/10 hükmü ise; "Bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir değişim yapılması"nı işleme eser olarak değerlendirmektedir¹⁴. Dolayısıyla bilgisayar programları fikri mülkiyet hukuku yönünden eser olarak ele alınmakta ve hukuken eserlere ilişkin rejime tabi tutulmaktadır¹⁵.

A. BİR FİKRÎ ÜRÜNÜN ESER SAYILABİLMESİ İÇİN GEREKLİ KOŞULLAR

FSEK'e göre, bir fikrî ürünün eser sayılabilmesi için belirli şartları taşıması gerekmektedir;

- Objektif Şart (Somutlaşma): Eser niteliği taşıyan fikir ve sanat ürünlerinin, soyut bir düşünce olmaktan çıkıp belirli bir biçimde ifade edilmesi gerekir. Örneğin, sadece zihinde tasarlanan bir roman eser sayılmaz; ancak yazıya döküldüğünde korunabilir hâle gelir.

14 FSEK m.6'da verilen işleme örneklerinden "bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir değişim yapılması"dır. Bir bilgisayar programı üzerinde çalışan ve ona hususiyetini katan kişi işleme eser sahibi statüsünü kazanmaktadır. Bkz. Engin Erdil, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşleme Eserler* (Beta 2003) 71; Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (Turhan 2008) 182. Yabancı dildeki bilgisayar programına hizmet dili olarak Türkçe'nin eklenmesi bentte yer alan "herhangi bir değişim yapılması" anlamında bir işlemdir. Bkz. Savaş Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (On İki Levha 2012) 72; Mustafa Ateş, *Fikri Hukukta Eser* (Turhan 2007) 332.

15 Bilgisayar programlarının önceleri patent hukuku kapsamında korunmalarının daha doğru olduğu düşünülmüş fakat daha sonra fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında koruma eğilimi ağır basmıştır. Bkz. Canan Küçükali, 'Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Kapsamında Korunması' (2020) 19(37) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 104, 105.

Bilgisayar programlarının patent ya da faydalı model olarak korunması yönünde öneriler zaman zaman gündeme gelmekte ise de ülkemizin de içinde yer aldığı Kıta Avrupası hukuk sisteminde ve Bern Anlaşması sisteminde bilgisayar programları buluş değil eser olarak kabul edilmekte ve telif hukuku ile korunmaktadır.

- **Subjektif Şart (Sahibinin Hususiyetini Taşıma)**¹⁶: Eser, sahibinin kişisel ve özgün düşünce yapısını yansıtmalıdır. Bu bağlamda hususiyet, eser sahibinin iç dünyasından esere yaptığı katkıların bütününe ifade eder¹⁷. Ancak, her fikri ürün aynı yoğunlukta hususiyet taşımayabilir¹⁸. Tamamen başkasına ait, kopyalanmış veya sıradan bir bilgi içeren bir çalışma ise eser niteliğinde sayılmayacaktır.
- **Şekli Şart (Kanunda Sayılan Kategorilerden Birine Dahil Olma)**: FSEK'e göre eserler dört temel kategoriye ayrılmaktadır:
 1. İlim ve edebiyat eserleri (kitap, makale, bilgisayar programları vb.)
 2. Musiki eserleri (şarkılar, senfoniler vb.)
 3. Güzel sanat eserleri (resim, heykel, fotoğraf vb.)
 4. Sinema eserleri (filmler, belgeseller vb.)

Bu üç temel kriteri taşıyan her fikri ürün, FSEK kapsamında korunur ve eser sahibine belirli haklar sağlar.

B. ESER SAYILABİLMEME İLİŞKİN KOŞULLARIN YAPAY ZEKÂ KULLANILARAK ÜRETİLEN ESERLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

FSEK, eser sahibinin özgün fikri çabasını temel alarak bir yaratımı eser olarak kabul etmektedir. Ancak, yapay zekâ tarafından üretilen içerikler söz konusu olduğunda, geleneksel eser tanımı ve hak sahipliği açısından bazı hukuki belirsizlikler ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, FSEK'e göre bir fikri ürünün eser sayılabilmesi için belirli kriterleri taşıması gerekir. Söz konusu kriterler, kuşkusuz yapay zekâ açısından da değerlendirilmelidir.

Objektif Şart (Somutlaşma) açısından bakıldığında, yapay zekâ ile üretilen içerikler dijital veya fiziksel ortamda somutlaşabilir, dolayısıyla bu kriterin karşılandığı söylenebilecektir.

Şekli Şart (Kanunda Sayılan Kategorilerden Birine Dahil Olma), açısından bakıldığında ise yapay zekâ ile üretilen içerikler, ilim-edebiyat, güzel sanatlar veya sinema eserleri kategorisine dahil olabilecektir. Nitekim hukukumuzda, bilgisayar programları, ilim-edebiyat eserleri grubundadır.

16 Öte yandan, "hususiyet" kavramı ile tam olarak neyin kastedildiği esasen kanunumuz bağlamında muğlaktır. Bununla birlikte, bu noktada kanun koyucunun bilinçli olarak sessiz kaldığı; zira, hususiyet unsurunun somut olayın özellikleri bağlamında özel olarak değerlendirilmesi gerektiği, konunun her bir eser bakımından farklı değerlendirme yapılmasını gerektireceği ifade edilmiştir. Bkz. Ateş, (n 14) 80; Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (4. Bası, Seçkin 2020) 43.

17 Kavram için bkz. Hayri Bozgeyik, 'Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet' (2009) 25(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 169 vd.; Cüneyt Bellican, 'Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından "Hususiyet" Kavramı' (2008) 7(1) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67, 67 vd.

18 Barış Gözübüyük, 'Yapay Zekanın Meydana Getirdiği Fikri Ürünlere İlişkin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri' (2021) 1(1) Kırıkkale Hukuk Mecmuası 54, 63.

Subjektif Şart (Sahibinin Hususiyetini Taşıma) kriterine göre ise eser, sahibinin kişisel ve özgün düşünce yapısını yansıtmalıdır. Tamamen başkasına ait, kopyalanmış veya sıradan bir bilgi içeren bir çalışma eser niteliğinde sayılmaz¹⁹. Yapay zekâ ile üretilen içerikler yönünden söz konusu kriterin karşılandığı sonucuna varmak zorlaşabilecektir. Zira, söz konusu içeriğin doğrudan insan yaratıcılığından bağımsız olmasından hareketle bu kriterin karşılanmadığı söylenebilir.

Kriterlere ilişkin değerlendirmeler göstermektedir ki yapay zekânın ürettiği içeriklerin FSEK kapsamında doğrudan “eser” olarak kabul edilmesi zorlaşmaktadır.

Son olarak ifade etmek gerekir ki yapay zekanın temelinde de bir yazılım; dolayısıyla bir bilgisayar programı olduğundan söz konusu yazılımın FSEK kapsamında eser olarak korunması söz konusu olabilecektir²⁰. Bununla birlikte, bir bilgisayar programı olan yapay zekanın korunması ile yapay zeka tarafından meydana getirilen fikri ürünlerin korunması birbirinden farklı olgulardır²¹.

VII. YAPAY ZEKÂ KULLANILARAK ÜRETİLEN ESERLER YÖNÜNDEN MEVCUT ULUSAL VE ULUSLARASI DÜZENLEMELER

Konuya ilişkin olarak öncelikle belirtmek gerekir ki, yapay zekaya ilişkin mevcut ve müstakbel regülasyonlar yapay zekanın gelişim hızı karşısında oldukça geriden gelmektedir. Bununla birlikte, özellikle gelişmiş ülkeler nezdinde konuya ilişkin olarak belirli yasal adımlar atılmaktadır. Bu bağlamda, günümüze kadar yapılmış olan en kapsamlı düzenlemenin AB nezdinde 14 Haziran 2023 tarihinde değişiklikler yapılarak yayımlanan Avrupa Birliği Yapay Zeka Kanunu (“Artificial Intelligence Act²²”) olduğu söylenebilecektir²³. İlgili yasa, AB Parlamentosu tarafından 13.03.2023 tarihinde onaylanmıştır.

1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Yapay Zekâ Kanunu (AI Act), yapay zekâ sistemlerini risk seviyelerine göre sınıflandırarak, bu sistemlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi için yükümlülükler getirmiştir. Yasa, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin şeffaflığını ve etik standartlara uygunluğunu sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, AB’nin telif haklarıyla ilgili düzenlemeleri, yapay zekâ araçlarının geliştirilmesinde kullanılan veri setlerinin telif

19 Nitekim Direktif m. 1/3 bilgisayar programının, eser sahibinin fikri yaratımı olması anlamında orijinal olması gerektiğini ifade etmiştir. FSEK’de ise eser sayılabilmenin şartı olarak, sahibinin hususiyetini taşıma aranmaktadır. Sahibinin hususiyetini taşıma unsurunun, AB’de kabul edilen orijinallik unsurunun Türk hukukundaki görünümü olduğu söylenebilir. Bkz. Arslan Kaya ve Numan Sabit Sönmez, ‘İngiltere ve Galler Adalet Divanının “Navitaire” Kararı Işığında Bilgisayar Programlarına Esas Fikrin ve Konseptin Korunabilirliği Üzerine Bir İnceleme’ (2020) 78(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 83, 92, dp 24; Salih Polater, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları* (On İki Levha 2021) 15-16, 27 vd; Özden Merhacı (n 4) 202.

20 Onur Sarı, ‘Yapay Zekanın Türk Fikri Mülkiyet Hukukuna Göre Korunması’ (2020) (1) İzmir Barosu Dergisi 53, 68 vd.

21 Gözübüyük (n 18) 71.

22 Proposal for A Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonized Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts [2021] <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0236_EN.html> accessed 28 April 2025.

23 Bkz. Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, ‘Avrupa Komisyonu’nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi’ne Genel Bir Bakış’ (2022) 13(51) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 19, 19 vd.

hakkı sahiplerinin izinleriyle kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. İlgili düzenleme, yapay zekâ modellerinin eğitimi sırasında telif hakkıyla korunan materyallerin kullanımına ilişkin şeffaflık ve izin gerekliliklerini içermektedir.

Amerikan hukuku yönünden bakıldığında ise, telif hakkı korumasının yalnızca insan yaratıcılığına dayalı eserler için geçerli kabul edildiği görülmektedir. Zira, ABD Telif Hakları Ofisi, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hakkı koruması alamayacağını belirtmiştir. Bu yaklaşım, insan yaratıcılığının telif hakkı korumasının temel şartı olduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan, Telif Hakları Ofisi 16 Mart 2023 tarihinde yapay zekâ tarafından meydana getirilen (AI-Generated Material) ürünlere ilişkin yaklaşımını içeren bir politika yayınlamış; bu bağlamda yapay zeka kullanılarak üretilmiş söz konusu ürünlerde, gerçek bir kişi tarafından bilgisayar ya da cihaz kullanılarak bir eser meydana getirilip getirilmediğinin, tümüyle yapay zeka tarafından mı meydana getirildiği yoksa sadece yardımcı katkısının mı bulunduğu araştırılması gerektiğini ifade etmiştir²⁴. Bu araştırma neticesinde, üretken yapay zeka tarafından meydana getirilen eserde gerçek kişinin katkısı yer alıyor ise bu eserde gerçek kişinin katkısının bulunduğu kısmın bir fikri ürün olarak nitelendirilmesi ve telif koruması kapsamına alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Nitekim, ABD’de görülen Thaler v. Perlmutter davasında mahkeme bu yönde bir değerlendirme yapmış; tümüyle yapay zekâ tarafından üretilen sanat eserlerinin telif hakkı korumasından yararlanamayacağına karar vermiştir. Bu davada, bilgisayar bilimcisi Stephen Thaler’ın yapay zekâ sistemi DABUS tarafından oluşturulan bir eser için yaptığı telif hakkı başvurusu, eserin insan yaratıcılığına dayalı olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir²⁵.

Hukukumuzda ise, eser sayılmaya ilişkin koşullar ve eser sahipliğine ilişkin düzenlemeler uyarınca üretken yapay zekâ tarafından ya da yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen eserlere ilişkin değerlendirilmeler olmakla birlikte henüz bir regülasyon tesis edilmiş değildir²⁶.

VIII. ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ İLE ÜRETİLEN BİLGİSAYAR PROGRAMLARININ ESER OLARAK NİTELENDİRİLMESİ VE TELİF HAKKI SORUNU

A. İLGİLİ ÜRÜNLERE İLİŞKİN HUKUKİ NİTELİK SORUNU

Öncelikle görülmektedir ki gerek ülkemizde gerekse uluslararası düzlemde bilgisayar programları “eser” olarak nitelendirilmekte ve telif korumasına tabi olmaktadır. Bilgisayar programlarının patent ya da faydalı model olarak korunması yönünde öneriler zaman zaman gündeme gelmekte ise de ülkemizin de içinde yer aldığı Kıta Avrupası hukuk sisteminde ve Bern Anlaşması sisteminde bilgisayar

24 United States Copyright Office, Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence, 16190 Federal Register, Vol 88, No 51, Rules and Regulations 37, CFR Part 202, 2023, <https://www.copyright.gov/ai/ai_policy_guidance> accessed 28 April 2025.

25 Thaler v Perlmutter (D DC 2023).

26 Mustafa Zorluel, ‘Yapay Zeka ve Telif Hakkı’ (2019) (142) TBB Dergisi 305, 329 vd.

programları buluş değil eser olarak kabul edilmekte ve telif hukuku ile korunmaktadır. Kanaatimizce de bilgisayar programları yönünden patent ya da faydalı model koruması veya ticari sır nitelemesi yerine eser statüsü verilerek korunması yerindedir. Zira bu durum belirli kazanımları da beraberinde getirmektedir. Şöyle ki; telif koruması diğerlerine nazaran daha geniş bir koruma sağlarken ticari sır koruması yalnızca gizli tutulan programlar (kaynak kodu veya algoritmalar)²⁷ veya gizli algoritmalar bakımından; patent koruması ise bu korumanın bir koşulu olan yenilik şartını sağlayabilen programlar veya teknik çözümler açısından geçerli olabilecektir²⁸. Ayrıca, koruma şartlarını sağlayan bir eser ortaya konduğunda bu koruma kendiliğinden elde edilmektedir. Yine, nispeten uzun bir koruma süresinin varlığı da telif hakkı korumasının sağladığı avantajlardan biridir. Kaldı ki bilindiği gibi, bilgisayar programları sürekli olarak revizyonlara tabi tutulmaktadır. Esasen bu yapıları nedeniyle de patent korumasına uygun olmadıkları açıktır. Nitekim, patent başvurusu ile söz konusu patentin verilmesi arasında geçecek sürede yüksek olasılıkla patent koruması talep edilen bilgisayar programı güncelliğini kaybedecektir²⁹.

Diğer yandan, tamamen çalışabilen ve bağımsız bir kod yapısı “bilgisayar programı” olarak kabul edilecek ve telif hakkı korumasından faydalanabilecektir. Bununla birlikte, kısa kod parçaları veya basit algoritmalar, çoğu hukuk sisteminde eser olarak kabul edilmediğinden telif hakkı koruması kapsamına girememektedir. Kullanımı sınırlamak için ise lisans sözleşmeleri yapılabilecektir.

Yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlerin hukuki niteliği yönünden ise çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu bağlamda, ilgili ürünlerin “eser”, “işleme eser”, “sui generis ürün” olarak nitelendirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur³⁰.

Gerek ABD gerekse AB, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin eser olarak nitelendirilerek telif hakkı koruması kapsamına alınması konusunda insan yaratıcılığını ön planda tutan bir yaklaşım benimsemektedir. Özellikle ABD’de yargı kararları ve Telif Hakları Ofisi’nin uygulamaları, yapay zekâ tarafından üretilen içeriklerin telif hakkı koruması alamayacağına işaret etmektedir.

Eser olmaya ilişkin kriterler değerlendirildiğinde görülmektedir ki yapay zekânın ürettiği içeriklerin FSEK kapsamında da doğrudan “eser” olarak kabul edilmesi mevcut düzenlemeler karşısında zorlaşmaktadır. Zira, hukukumuzda da bir fikri ürünün eser olarak nitelendirilmesinde ABD, AB ve diğer birtakım ülkelerdeki düzenlemelere paralel olarak insan yaratıcılığı öne çıkmaktadır. Kaldı ki FSEK’te yapay zeka ürünü olan fikri ürünlerin eser olma şartlarını taşımaları halinde eser olarak kabul edilebileceklerine ilişkin açık bir düzenleme de bulunmamaktadır³¹.

27 Örneğin; Google’ın PageRank uygulaması, günümüzde kullandığı geliştirilmiş versiyonları ve diğer sıralama algoritmaları ticari sır kapsamındadır.

28 Cary H. Sherman, Hamish R. Sandison and Marc D. Guren, *Computer Software Protection Law* (Vol. 2, The Bureau of National Affairs Inc. 1991) §603.2.

29 Sevilay Eroğlu, *Rekabet Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması* (Beta 2000) 23.

30 Doktrinde yapay zekâ ile üretilen fikri ürünlerin sui generis nitelikte olduğu, işleme eser olduğu ve eser niteliği taşıdığı gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bkz. Gözübüyük (n 18) 65-67.

31 Esasen bu durumun yasaklandığı da söylenemez. Zira Kanun yaklaşık 70 yıllık bir düzenleme olduğundan sessiz kalarak bu duruma cevaz verdiği sonucuna varılamaz. Bu yönde bkz. ibid 65.

Diğer yandan, meydana gelmesinde bilgisayarların rol aldığı fikri ürünler, literatürde “bilgisayar üretimi veya bilgisayar destekli” olarak iki grupta ele alınmaktadır. Böylece, bilgisayar üretimi olan fikri ürünler insan çabasının olmaması nedeniyle eser olarak nitelendirilmezken, bilgisayar destekli olan ürünler hususiyet koşulunu da sağlamaları kaydıyla eser olarak değerlendirilmektedir³². Bununla birlikte, her ne kadar geliştiricinin önceden kesin bir biçimde ortaya çıkacak ürünü bilme imkânı bulunmasa da yapay zekanın temelinde insan müdahalesinin bulunduğu bir gerçekliktir. Zira, her ne kadar günümüzde giderek bilgisayarlar yönünden kendi kendini yönetme alanı (otonomite) artmaktaysa da insan müdahalesinin bulunmadığı bir yapay zeka teknolojisinden söz edilemez³³. Nitekim, bu tür bilgisayar programlarının, doğrudan olmasa da dolaylı olarak insan üretimi olduğu dolayısıyla insan üretimi olma kıstasını sağladığı gözden kaçırılmamalıdır³⁴.

Görüldüğü üzere, yapay zekâ ile üretilen içerikler “insan yaratıcılığının ürünü olma” kıstası çerçevesinde değerlendirme yapıldığında doğrudan veya dolaylı olarak bu kapsam içerisinde kalmaktadır. Diğer bir ifade ile, söz konusu içeriğin insan yaratıcılığından bağımsız olduğu sonucuna varılamayacaktır. Öte yandan, insan müdahalesinin oranı kuşkusuz ortaya çıkan her bir ürün için farklılık arz edebilecektir. Nitekim aynı durum, klasik anlamda eserler bakımından aranan hususiyet koşulu yönünden de geçerlidir. Örneğin, yapay zeka aracılığıyla üretilen fakat üzerinde değişiklik ve düzeltmeler yapılan bir bilgisayar programı söz konusu ise ilgili programın somut olayda eser olarak nitelendirilmesi ve telif koruması kapsamına girmesi mümkün olabilecektir. Bir başka deyişle, bir geliştirici yapay zekâdan gelen kodu değiştiriyor, optimize ediyor veya yaratıcı bir biçimde kullanıyorsa, bu durumda insan katkısı olan ve sahibinin hususiyetini taşıyan bir ürün ortaya çıkacak ve ilgili ürün “eser” olacağından telif hakkı korumasından faydalanabilecektir. Nitekim, İngiliz Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanunu (Copyright, Designs and Patents Act 1988), md. 9/3’de, “...eserin bilgisayar tarafından oluşturulmuş olması durumunda, eserin yaratıcısı, eserin yaratılması için gerekli düzenlemeleri yapan kişi olarak kabul edilir.” düzenlemesine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere, eser sahibinin insan olması zorunluluğuna bir istisna teşkil etmektedir³⁵. Bu hukuki çerçeve, insan unsurunu tamamen ortadan kaldırmamakta; onu yaratım sürecinin farklı bir noktasına taşımaktadır. Zira, insan unsuru doğrudan bilişsel süreci gerçekleştirmese de bu sürecin gerçekleşmesi için gereken girdiyi sağlamaktadır. Bu nedenle, telif hakkı koruması, bu girdiyi sağlayan kişiye verilmektedir. Öte yandan ilgili düzenleme, tamamen otonom biçimde hareket eden yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünler bakımından bir çözüm getirmediğinden eleştirilmektedir³⁶.

Hukukumuzda da konuya ilişkin yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Bu bağlamda, hem fikri ürünün meydana getirilmesi sürecinde insan müdahalesinin olduğu hem de yapay zekanın tamamen

32 Levent Yavuz, Türkay Alica ve Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu C. 1 (1-47. Maddeler)* (Seçkin 2013) 53.

33 Nitekim, insan müdahalesinin hiç olmadığı, tamamen otonom şekilde çalışan bir sistemin meydana getirdiği fikri ürünlerin bilgisayar üretimi olarak değerlendirilebileceği hususuna da şüpheyile yaklaşılması gerektiği yönünde bkz. Gözübüyük (n 18) 64.

34 Onur Şahin, *Telif Hakları Bakımından Bilgisayar Programları: Araışlerlik Serbestisi ile Özgür ve Açık Kaynak Kodlu Programlar* (On İki Levha Yayıncılık 2021) 79.

35 Andreas Guadamuz, ‘Artificial Intelligence and Copyright’ (October 2017) WIPO Magazine 14, 18.

36 Jesus Manuel and Niebla Zatarin, ‘The Role of Automated Technology in the Creation of Copyright Works: The Challenges of Artificial Intelligence’ (2017) 31(1) International Review of Law, Computers & Technology 91, 97.

otonom biçimde hareket ettiği halleri kapsayacak şekilde düzenlemeler yapılması gerektiği açıktır³⁷. Böylece ilgili ürünlerin açık bir şekilde “eser” olarak nitelendirilmesi söz konusu olabilecektir³⁸. Bununla birlikte tekrar ifade etmek gerekir ki yapay zekanın otonom biçimde hareket ettiği ve bir ürün ortaya koyduğu hallerde de doğrudan olmasa da dolaylı olarak insan katkısı bulunmaktadır. Esasen İngiliz hukuk sisteminde yer verilen düzenlemenin de bu duruma işaret ettiği söylenebilir.

İşleme eser kavramı ise, FSEK md. 1/B (c)’de “*Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulleri*” şeklinde tanımlanmıştır. Hükmün lafzı dikkate alındığında, işleme eserle, asıl eser arasında bir bağıllık unsuru olduğu sonucuna varılmakta; söz konusu bağıllığın işleme eserin en karakteristik özelliği olduğu ifade edilmektedir³⁹. Bu bağlamda, yapay zekâ yardımıyla üretilen bir bilgisayar programı, Türk hukuku çerçevesinde bazı koşullarda işleme eser olarak kabul edilebilir. Yapay zekânın, bir başka eserden yararlanarak üretim yapması ve bu üretimin, yönlendiren insanın yaratıcı katkısını (hususiyetini) taşıması kaydıyla, ilgili bilgisayar programı “işleme eser” statüsü kazanabilecektir. Nitekim, bir geliştiricinin yapay zekâdan gelen kodu değiştirdiği veya yaratıcı bir biçimde kullandığı durumda doğrudan insan katkısını haiz ve sahibinin hususiyetini taşıyan bir ürün ortaya çıkacağından ilgili ürünün “işleme eser” olarak nitelendirilmesinin önünde bir engel bulunmayacaktır.

Nihayet, yaratıcılık insan bilincine atfedildiğinden yapay zekanın ne kadar gelişmiş olursa olsun yaratıcı bir fikri ürün meydana getiremeyeceği; dolayısıyla yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlerin sui generis nitelikte kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁴⁰. Bu durumda, yapay zekanın meydana getirdiği ürünler eser niteliği taşıyamayacağından telif koruması da söz konusu olamayacaktır. Ancak, söz konusu fikri ürünlerin sui generis nitelikte kabul edilmesi ve buna bağlı olarak sui generis bir koruma rejimi getirilmesi sorunu çözebilecektir⁴¹.

B. HAK SAHİPLİĞİ SORUNU

Söz konusu tespitlerin ardından ise eser sahipliği hususu gündeme gelecektir. Kanunumuza göre, “Bir eserin sahibi, onu meydana getirendir.” (FSEK md. 8/1)⁴². Yapay zeka aracılığıyla üretilmiş

37 Bu yönde bkz. Gözübüyük (n 18) 66.

38 Bununla birlikte, yapay zekâ kullanılarak üretilen bir bilgisayar programının eser olarak nitelendirilmesinde incelenmesi gereken bir diğer husus da kaynak kodun açık olması ve söz konusu kodun lisanslamaya uygun kullanılıp kullanılmadığıdır. Zira, eğer bir kod kapalı kaynak ise, yapay zeka buna erişmemekte ve onu kullanamamaktadır. Dolayısıyla, yapay zekanın kullandığı kodlar açık kaynak kodlardır. Açık kaynak kodlarının ise her biri belirli bir lisans altında yayınlanmaktadır. GPL, MIT, Apache, BSD, Mozilla Public License gibi yaygın lisanslar bulunmaktadır. Yapay zeka, açık kaynak kodları kullanırken; lisans türünü incelemekte, kaynağın güvenilirliğini kontrol ederek telif hakkı ve atıf gerekliliklerini gözetmektedir. Zira, bazı açık kaynak lisansları, orijinal geliştiricilere atıf yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin, Creative Commons (CC) lisansı içeriklerde atıf yapılması gerekmekte, yine Apache 2.0 lisansı, değiştirilmiş kodlarda lisans metninin korunmasını talep etmektedir.

39 Gözübüyük (n 18) 66.

40 Annemarie Bridy, ‘Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Authors’ (2012) (5) Stanford Technology Law Review 1, 9, pr 2.

41 Gözübüyük (n 18) 67.

42 Öte yandan, “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır.” (FSEK

bilgisayar programları açısından, “eseri meydana getiren kişi” belirlemesi yapılırken ise çeşitli olasılıklar gündeme gelebilecektir.

Yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlerde hak sahipliği meselesi oldukça karmaşıktır. Zira, söz konusu ürünün meydana gelmesinde pek çok paydaş rol oynamaktadır⁴³. Bununla birlikte, yapay zekâ teknolojileri aracılığıyla meydana getirilen fikri ürünlerin tabi olacağı hukuki rejime ilişkin çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

Romantik okul olarak nitelendirilen bir görüşe göre, yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlerin, insanlara atfedilen orijinal bir eser meydana getirme niteliğini taşıması nedeniyle güncel fikri haklar hukuku korumasından istifade edemeyecek ve bu ürünler kamu malı olarak kabul edilecektir⁴⁴. Nitekim, ABD Telif Hakları Ofisi (U.S. Copyright Office), “salt yapay zekâ tarafından üretilen içeriklere telif hakkı verilemeyeceğini” belirtmiştir. Ayrıca, Uluslararası Fikri Mülkiyet Hakları Koruma Derneği (The International Association for the Protection of Intellectual Property) tarafından üretim sürecinde insan müdahalesi olmayan, tümüyle yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin telif hakkı kapsamında korunamayacağına karar vermiştir⁴⁵. Ancak bu yaklaşım, yapay zeka teknolojileri geliştiren şirketlerin yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlerden kazanç elde edememeleri ve söz konusu teknolojilere yatırım yapma eğiliminin azalacağı gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmektedir⁴⁶.

Reformist okul olarak adlandırılan bir başka görüşe göre ise, yapay zekâya kişilik tanınarak hak sahibi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Zira, yapay zekâ, hukuken bir kişiliğe sahip olmadığı için doğrudan eser sahibi olamaz⁴⁷. Ayrıca, bu ürünlerin eser olarak kabul edilmesi bu alanda

md. 18/2). Dolayısıyla, özellikle iş görürken meydana getirilen bilgisayar programları bakımından, aksine anlaşma yoksa veya işin özelliğinden aksi anlaşılmıyorsa, her ne kadar eser sahibi olmasalar da eser üzerindeki hakları kullanma yetkisi işverenler veya bu kimseleri tayin etmiş kimselerde olacaktır.

43 Yanisky-Ravid Schlomit, ‘Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era —The Human-Like Authors are Already Here— A New Models’ (2017) (4) Michigan State Law Review 659, 692.

44 Hasan Kadir Yılmaztekin, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği* (Adalet 2021) 217-218; Portela M. Iglesias, Shamuilia Sharon and Anderberg Amanda, *Intellectual Property and Artificial Intelligence – A literature review* (Publications Office of the European Union 2019) 14.

45 2019 AIPPI WORLD CONGRESS, Resolution: Copyright in Artificially Generated Works, 15-18.08.2019, <<https://aippi.org/event/2019-aippi-world-congress-london/>> accessed 28 April 2025

46 Kalin Hristov, ‘Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma’ (2017) 57(3) IDEA: The IP Law Review 431, 438; Guadamuz ‘Artificial’ (n 35) 17; Gözübüyük (n 18) 69.

47 Yapay zekanın kişiliğine ilişkin olarak da kuşkusuz belirli tartışma ve öneriler mevcuttur. Hukuk sistemi içerisinde yapay zekanın bir hak önesi olarak mı yoksa hakkın konusu olarak mı konumlandırılacağı meselesi bu noktada öne çıkmaktadır. Bir görüşe göre, yapay zekâ ancak bir malvarlığı/şey statüsünde olabilecektir. Zira, hukuk düzenince yalnızca insanlara ve belirli niteliklere sahip kişi ve mal topluluklarına sınırlı sayıda kişilik tanınmıştır. Bkz. Büşra Kaynak Balta, ‘5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Kavramı ve Yapay Zekâ Ürünleri’ (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi 2020) 79; Çağlar Ersoy, *Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk* (On İki Levha 2017) 85; Thomas Perennou, ‘State-of-the art on legal issues, Ethicaa Ethics and Autonomous Agents’ (2014) <<https://ethicaa.greyc.fr/media/files/ethicaa.delivvable.1.pdf>> accessed 28 April 2025, 10.

Yapay zekâya kişilik tanınmasını savunan yaklaşımlardan ilki, yüksek düzeyde otonomiye sahip güçlü yapay zekâ sistemlerini dikkate alarak, bu varlıkların bilinç ve düşünme yetisiyle donatılmış olmaları durumunda gerçek kişi statüsüne sahip olmaları gerektiğini ileri sürmektedir. Bkz. Kadir Berk Kapancı, ‘Özel Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme: Yapay Zekâ ve Haksız Fiil Sorumluluğu’ iç Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (edr

yapılan çalışmaları da bir anlamda destekleyici bir işlev görecektir⁴⁸. Bununla birlikte, yapay zekâya kişilik tanınsa dahi telif hakkı korumasından yalnızca insanlar tarafından üretilen ürünlerin yararlanabileceği kabulünden hareketle bir kişilik tanınmasının yapay zekânın eser sahibi olarak nitelendirilmesi için yeterli olmayacağı ifade edilmiştir⁴⁹.

Diğer yandan, güncel yargı kararları incelendiğinde üretken yapay zekâ ürünlerinin eser niteliği taşıması ve yapay zekânın eser sahipliğinin söz konusu olmasının incelenmesi bakımından genellikle hukuk sistemleri tarafından hususiyet aktarımının mümkün olmadığına ilişkin bir kabulden hareket edilmektedir⁵⁰. Bununla birlikte, derin öğrenme teknolojisi kullanılan gelişmiş yapay zekâ yazılımları bakımından aynı sonuca varılması yerinde değildir. Nitekim, basit düzey yapay zekâ yazılımlarının fikri ürün oluşturmaları ve hususiyet aktarımı temelde mümkün değildir⁵¹.

Modern okul olarak adlandırılan bir diğer görüş ise, yapay zekâ aracılığıyla meydana getirilen fikri ürünler bakımından hak sahipliğinin ancak bunlar üzerinde birtakım düzenlemeler yapan gerçek kişilere tanınabileceğini ifade etmektedir⁵². Bununla birlikte, bu görüş altında da hak sahipliğinin kim veya kimlere tanınacağı hususunda bir birlik bulunmamaktadır⁵³. Zira bazı yazarlar bu noktada, yapay zekâ yazılımını meydana getiren kişi veya kişilerin (programcıların) hak sahibi olması

Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ (On İki Levha 2021) 149; Seda Kara Kılıçarslan, 'Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar' (2019) (2) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi 363, 379.

Bu konuda benimsenen ikinci yaklaşım ise, yapay zekânın hukuki bir özne olarak tüzel kişi statüsünde değerlendirilmesini öngörmektedir. Bkz. Emre Bayamlioğlu, 'Akıllı Yazılımlar ve Hukuki Statüsü: Yapay Zeka ve Kişilik Üzerine Bir Deneme' in Mehmet Murat Inceoğlu (ed), *Uğur Alacakaptan'a Armağan* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2008) 139; Başak Bak, 'Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Yapay Zeka Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk' (2018) (35) TAAD 211, 219.

Yapay zekâya kişilik tanınmasına ilişkin üçüncü yaklaşım ise, elektronik kişilik kavramına dayanmaktadır. Bu görüş, ilk kez Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu tarafından 27 Ocak 2017 tarihinde yayımlanan "*Robotik Hakkında Medeni Hukuk Kurallarına Dair Tavsiye Raporu*" (Report with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics) kapsamında gündeme getirilmiştir. Bkz. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)) [2018] OJ C252/239.

Robotik Tavsiye Raporunda, yapay zeka tarafından meydana getirilen fikri ürünler üzerindeki hak sahipliği konusunda bir sonuca varılmamış olsa da yapay zekaya hukuken kişilik tanınmasının yapay zeka tarafından meydana getirilen fikri ürünler üzerinde hak sahibi olmasını da gündeme getirebileceği yönünde bkz. Gözübüyük (n 18) 73. Buluşlar bakımından bu yönde bkz. Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, *Buluşçu Yapay Zeka ve Patent Hukuku* (Aristo 2020) 55.

48 Colin R. Davies, 'An Evolutionary Step in Intellectual Property Rights – Artificial Intelligence and Intellectual Property' (2011) 27(6) Computer Law & Security Review 601, 617; Ryan Benjamin Abbott, *The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and the Law* (Cambridge University Press 2020) 72; Yılmaztekin (n 44) 219.

49 Kavita Bahoran, 'AI-Generated Artworks: Challenging The Traditional Notions Of Copyright?' (Master's Thesis, Tilburg University 2020) 35.

50 Bkz. Sevda Bora Çınar, 'Fikri Mülkiyet Hukukunun DABUS'la İmtihanı: Yapay Zekâ Sistemleri Buluş Sahibi Olarak Kabul Edilebilir Mi?' (2023) 14(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 387, 393; Suna Savaş, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Hak Sahipliği* (Seçkin 2024) 109.

51 Osman Gazi Güçlütürk, 'ChatGPT İle Üretilen Fikri İçeriklerin Eser Niteliğinin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi' (2022) 21(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1899, 1910.

52 Yılmaztekin (n 44) 232; Rosa M. Ballardini, Kan He and Temu Roos, 'AI-Generated Content: Authorship And Inventorship in the Age of Artificial Intelligence' in Taina Pihlajarinne, Juha Vesala and Olli Hokkila (eds) *Online Distribution Of Content in the EU* (Edward Elgar Publishing 2019) 133-134.

53 İleri sürülen görüşlerin detaylı bir incelemesi için bkz. Yılmaztekin (n 44) 232 vd.

gerektiği kanaatindedirler⁵⁴. Çünkü burada dolaylı da olsa insan katkısı mevcuttur⁵⁵. Nitekim belirli ülkelerdeki düzenlemeler ve yaklaşımlara bakıldığında bilgisayar programının eser sahibi, genel olarak, ilgili yapay zekâ yazılımının programcısı olarak görülmektedir⁵⁶.

Diğer taraftan, yapay zekanın çalışırken bulduğu, işlediği benzerliklerin yazılımcı tarafından bilinmemesi; yapay zekanın yeni veriler doğrultusunda sürekli olarak kendini geliştirmesi, dolayısıyla yapay zekanın meydana getireceği fikri ürünlerin önceden tahmin edilememesi⁵⁷; yazılımı geliştiren kişinin üretilen her bir eseri birebir yaratmaması; yazılımcının geliştirdiği kaynak kodun yapay zekanın meydana getireceği ürünler içinde yer almayacak oluşu⁵⁸ gibi gerekçelerle yapay zeka yazılımını yapan kişinin hak sahibi olarak tanınmasının isabetli olmayacağı ifade edilmiştir⁵⁹. Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Zira, yapay zekâ her ne kadar öğrenme modelleri sayesinde sürekli olarak kendini geliştirmekte, yazılımcının ilgili aşamayı takip etmesi mümkün olmamakta ve yapay zekanın meydana getireceği fikri ürünlerin önceden tahmin edilmesi olanağı bulunmamakta ise de söz konusu fikri ürünün başlangıç noktası ilgili yapay zeka yazılımıdır. Bir başka deyişle, bahsi geçen fikri ürün yapay zekanın yazılımı üzerine (her ne kadar teknik anlamda söz konusu yazılımdan uzaklaşılsa da) inşa edilmektedir. Kaldı ki, yapay zekanın meydana getireceği fikri ürünlerin önceden tahmin edilememesi de bu durumu değiştirmeyecektir. Zira, her ne kadar yazılımcı ortaya çıkabilecek her bir ürünü öngöremese de söz konusu yaratım faaliyetini inşa eden kendisidir. Dolayısıyla, bu noktada yazılımcı doğrudan ürünü tahmin edemiyor olsa da yaratım potansiyeli konusunda meseleye en hakim olan kişi konumundadır. Bu bağlamda, yapay zeka yazılımını yapan kişinin, özellikle her bir somut bağlamında inceleme yapılmaksızın hak sahibi olarak tanınmamasının adil olmayacağı düşüncesindeyiz. Kaldı ki, programcılara telif hakkı verilmemesi yapay zeka teknolojilerinin gelişimini sekteye uğratabilir ve programcılar, kullanıcıların programları nasıl kullanabileceklerine ilişkin kısıtlamalara gitme ihtiyacı hissedebilirler⁶⁰. Nitekim, İngiltere, İrlanda ve Yeni Zelanda'da yapılan düzenlemelerde bilgisayar tarafından meydana getirilen fikri ürünlerde, hak sahibi olarak "ürünün meydana getirilmesinde gerekli ayarlamaları yapan kişi"ye işaret edilmesi ve kapsamın ucu açık tutularak yazılımcıdan yatırımcıya kadar geniş bir yelpazeye işaret edilmesi de görüşümüzü destekler niteliktedir.

Bu noktada başka bir görüşe göre ise yapay zekâya çeşitli komutlar ileten ve eserin yaratılması için gerekli düzenlemeleri yapan kişilerin hak sahibi olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁶¹.

54 Dan Rosen, 'A Common Law for the Ages of Intellectual Property' (1984) 38(5) University of Miami Law Review 769, 804; Randall Davis, 'Intellectual Property and Software: The Assumptions are Broken' (1991) WIPO Worldwide Symposium On I The Intellectual Property Aspects Of Artificial Intelligence <<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA259963.pdf>> accessed 28 April 2025, 4.

55 Annemarie Bridy, 'The Evolution of Authorship: Work Made by Code', (2016) 39 Colum. JL & Arts 395, 401. Yazar, "authors of the authors" ifadesini kullanarak yaratıcı bir bilgisayar programı yaratan kişinin, bilgisayar tarafından üretilen çıktılardan da yazarı olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

56 Şahin (n 34) 79.

57 Schlomit (n 43) 694.

58 Bu yönde bkz. Ersoy (n 47) 67; Davies (n 48) 614.

59 Gözübüyük (n 18) 71.

60 Hristov (n 46) 444.

61 Caen A. Dennis, 'AI-Generated Fashion Designs: Who or What Owns the Goods?' (2020) 30(2) Fordham Intellectual

Nitekim daha önce ifade edildiği üzere, İngiltere, İrlanda ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde yapılan düzenlemelerde bilgisayar tarafından meydana getirilen fikri ürünlerde, hak sahibi olarak bu ürünün meydana getirilmesi için gerekli ayarlamaları yapan kişi tanınmaktadır. Birleşik Krallık'ta ihdas edilmiş olan “Copyright, Designs and Patent Act (CDPA)” md. 9/3 uyarınca; bir eserin bilgisayar tarafından oluşturulmuş olması durumunda, yazar, eserin yaratılması için gerekli düzenlemeleri yapan kişi olarak kabul edilecektir. Yapay zekâ, bir insanın yönlendirmesiyle bir çıktı ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, eserin sahibinin, yapay zekâyı yönlendiren kişi veya kuruluş olması gerektiği de öne sürülebilir. Bu bağlamda, yapay zekâyı kullanan kişi de hak sahibi olarak öne çıkabilecektir. Zira, eğer bir kişi, yapay zekâyı belirli girdiler vererek yönlendiriyor ise bu kişi, eser sahibi olarak görülebilecektir. Ancak bu noktada kuşkusuz verilen komutların içeriğin yaratılmasında ne kadar etkili olduğu belirleyici olacaktır⁶².

Konuya ilişkin olarak “prompt engineering” kavramı öne çıkmaktadır. Söz konusu kavram, yapay zekâdan maksimum verim almayı sağlayan stratejik soru sorma ve yönlendirme işi olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle, yapay zekâ dil modellerini (LLM’ler) daha verimli ve etkili bir şekilde yönlendirmek için özel talimatlar (promptlar) oluşturma ve optimize etme sürecidir. Bu süreç, yapay zekânın istenilen çıktıyı üretmesini sağlamak için doğru kelimeleri, formatları ve bağlamı belirlemeyi içermekte ve ChatGPT, Bard, Claude gibi modellerin yanıtlarını iyileştirmek için kullanılmaktadır. Kanaatimizce “prompt engineering” faaliyeti de hususiyet koşulu açısından öne çıkmaktadır. Zira yapay zekanın nasıl yönlendirildiği de elde edilen çıktıyı etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, sonuç bilgisayar programı açısından bu durumun da dikkate alınması gerekecektir.

Ayrıca, yine modern okul görüşü içerisinde, “work made for hire” doktrininin yapay zekâ tarafından meydana getirilen ürünlere de uygulanarak bir çözüm bulanabileceği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, çalışanlar tarafından veya sipariş üzerine bir eserin meydana getirilmesi halinde, işveren veya iş sahibinin eser sahibi olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁶³. Öte yandan, söz konusu yasalar bilgisayar üretimi olan fikri ürünler üzerinde eser sahibini gerekli ayarlamaları yapan kişi olarak tanımlamakta ise de bu kişinin kim olduğu konusunda (programcı, yatırımcı vs.) ilgili hükümlerde konuya ilişkin bir açıklık yoktur. Dolayısıyla, bu görüşe göre hak sahipliği somut olay da dikkate alındığında yapay zekâ yazılımcısından yatırımcıya kadar geniş bir yelpazeyi kapsayacaktır⁶⁴.

Property Media and Entertainment Law Journal 593, 593 ff.; Andres Guadamuz, ‘Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works’ (2017) (2) Intellectual Property Quarterly 147, 169 ff.; Türk hukukunda bağlantılı haklar kapsamında böyle bir düzenlemenin eklenmesi yönünde bir öneri için bkz. Yılmaztekin (n 44) 280 vd.

62 Nitekim, Rearden LLC v. Walt Disney Co. davasında, Amerika Birleşik Devletleri Kaliforniya Kuzey Bölgesi Bölge Mahkemesi (U.S. District Court for the Northern District of California), kullanıcı tarafından girilen verinin önemsiz olduğuna veya bilgisayar programının “işin aslan payını” yaptığına dair kanıt eksikliği nedeniyle, telif hakkının çıktıya genişletilemeyeceği yönünde karar vermiştir.

63 Shlomit (n 43) 718 ff.; Hristov (n 46) 445 ff.; Zorlu (n 26) 350-351; Yılmaztekin (n 44) 243 vd.

64 Jani McCutcheon, ‘The Vanishing Author in Computer Generated Works: A Critical Analysis of Recent Australian Case Law’ (2013) 36 Melbourne University Law Review 915, 959-960.

Öte yandan, söz konusu ülkelerin Anglo-Sakson (Common Law) hukuk sistemine dahil, dolayısıyla içtihadî nitelikli olduğu ve ülkemizin de dahil olduğu Kıta Avrupası hukuk sisteminin aynı esnekliğe sahip olmaması nedeniyle bir tercih yapılarak yapay zekâ yazılımcısı, yatırımcı gibi belli bir süjenin hak sahibi olarak FSEK’te belirlenmesinin isabetli olabileceği yönünde bkz. Gözübüyük (n 18) 70.

Öte yandan, işveren sıfatıyla fikri ürünün yaratımı için gerekli hazırlıkları üstlenen kişilerin FSEK md. 18/2 uyarınca mali hakları kullanmaya yetkili olduğu veya bir sözleşme ile hazırlıkları üstlenen yatırımcıların şartları varsa FSEK m. 80 kapsamında bağlantılı hak sahibi olabilecekleri kabul edilebilir⁶⁵. Diğer taraftan, müteşebbislerin bahsi geçen hükümler ile korunamaması halinde Ek Madde 8'de⁶⁶ veri tabanını oluşturan kişi yanında yatırımcı vasfını haiz olan veri tabanı yatırımcısına sağlanan inhisari nitelikli korumaya benzer bir düzenlemenin ihdas edilebileceği ifade edilmiştir⁶⁷. İlgili düzenleme ile maliyeti çok yüksek olan veri tabanlarına yatırım yapılmasını teşvik etmek amacıyla veri tabanı yatırımcısına birtakım haklar tanınarak sui generis bir koruma rejimi tesis edilmiştir⁶⁸.

IX. SONUÇ

Yapay zekâ alanındaki hızlı ve sürekli teknolojik gelişmeler, fikri mülkiyet korumasının nasıl uygulanması gerektiğine dair ciddi bir belirsizlik yaratmaktadır.

Zira, yapay zekâ aracılığıyla ortaya çıkan ürünler bakımından insan katkısının var olup olmadığı, var ise bunun oranı, yapay zekanın kendisinin hukuki konumu, ortaya çıkan ürünün hukuki niteliği ve bu bağlamda ürün üzerinde kim ya da kimlerin hak sahibi olarak görüleceği gibi pek çok soru ve sorun gündeme gelmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, bilgisayarlar aracılığıyla üretilen fikri ürünler, literatürde “bilgisayar üretimi veya bilgisayar destekli” olarak gruplandırılmaktadır. Böylece, bilgisayar üretimi olan fikri ürünler insan çabasının olmaması nedeniyle eser olarak nitelendirilmezken, bilgisayar destekli olan ürünler hususiyet koşulunu da sağlamaları kaydıyla eser olarak değerlendirilmektedir. Ancak, her ne kadar geliştiricinin önceden kesin bir biçimde ortaya çıkacak ürünü bilme imkânı bulunmasa da yapay zekanın temelinde insan müdahalesinin bulunduğu bir gerçekliktir. Zira, her ne kadar günümüzde giderek bilgisayarlar yönünden kendi kendini yönetme alanı artmaktaysa da insan müdahalesinin bulunmadığı bir yapay zeka teknolojisinden söz edilemez. Bu bağlamda, insan katkı ve müdahalesinin yokluğundan ziyade azlığı veya çokluğu tartışılabilir. Bu durum ise hak

65 Yılmaztekin (n 44) 281.

66 EK Madde 8 uyarınca: “Bir veri tabanının içeriğinin oluşturulmasına, doğrulanmasına veya sunumuna nitelik ve nicelik açısından esaslı bir nispet dahilinde yatırım yapan veri tabanı yapımcısı, ayrıca, veri tabanının içeriğinin önemli bir kısmının veya tamamının; a) Herhangi bir araç ile herhangi bir şekilde sürekli veya geçici olarak başka bir ortama aktarılması, b) Herhangi bir yolla dağıtılması, satılması, kiralanması veya topluma iletilmesi, Hususlarında bu Kanunda sayılan istisnalar ile kamu güvenliği, idarî ve yargı işlemlerinin gerektirdiği istisnalar dışında izin vermek veya yasaklamak hakkına sahiptir. Veri tabanı yapımcısına sağlanan koruma aleniyet tarihinden itibaren onbeş yıldır. Veri tabanının içeriğinde esaslı bir değişiklik meydana getiren ve yeni bir yatırım gerektiren, nitelik ve nicelik açısından yapılan her türlü ekleme, çıkarma veya değişiklik sonucu bu yeni yatırımdan doğan veri tabanı kendi koruma koşullarına hak kazanır. Bu maddede tanınmış hakları ihlâl edenler hakkında bu Kanunun 72 nci maddesinin (3) numaralı bendi hükümleri uygulanır.”

67 Uğur Karaca ve Esra Karataş, ‘Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması’ (2022) (1) Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 17, 44.

68 Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (3. Baskı, Beta 2004) 131-132; Sarı (n 20) 105. Yapay zeka tarafından meydana getirilen fikri ürünler üzerinde yapay zekaya esaslı bir nispet dahilinde yatırım yapan kişinin, FSEK’te yapılacak bir düzenlemeyle hak sahibi olarak tanınmasına ilişkin bir engel olmadığı yönünde bkz. Gözübüyük (n 18) 75.

sahiplerinin belirlenmesi aşamasında önem arz edecektir. Kaldı ki, bu tür bilgisayar programlarının, doğrudan olmasa da dolaylı olarak insan üretimi olduğu dolayısıyla insan üretimi olma kıstasını sağladığı da ortadadır. Dolayısıyla, esasen bu ayrım yapay bir ayrımdır. Bu şekilde ortaya çıkan ürünler, diğer koşullar da mevcut ise eser olarak nitelendirilebilecektir. Kanaatimizce, üretken yapay zeka aracılığıyla üretilen bilgisayar programları da bu bağlamda eser statüsü kazanabilecektir.

Diğer taraftan, yapay zekâ kullanılarak üretilen bir bilgisayar programının eser olarak nitelendirilmesinde incelenmesi gereken bir diğer husus da kaynak kodun açık olması ve söz konusu kodun lisanslamaya uygun kullanılıp kullanılmadığıdır. Zira, eğer bir kod kapalı kaynak ise, yapay zeka buna erişememekte ve onu kullanamamaktadır. Dolayısıyla, yapay zekanın kullandığı kodlar açık kaynak kodlardır. Açık kaynak kodlarının ise her biri belirli bir lisans altında yayınlanmaktadır. GPL, MIT, Apache, BSD, Mozilla Public License gibi yaygın lisanslar bulunmaktadır. Yapay zeka, açık kaynak kodları kullanırken; lisans türünü incelemekte, kaynağın güvenilirliğini kontrol ederek telif hakkı ve atıf gerekliliklerini gözetmektedir. Zira, bazı açık kaynak lisansları, orijinal geliştiricilere atıf yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin, Creative Commons (CC) lisanslı içeriklerde atıf yapılması gerekmekte, yine Apache 2.0 lisansı, değiştirilmiş kodlarda lisans metninin korunmasını talep etmektedir.

Kanunumuza göre, “Bir eserin sahibi, onu meydana getirendir.” (FSEK md. 8/1). Yapay zekâ aracılığıyla üretilmiş bilgisayar programları açısından, “eseri meydana getiren kişi” belirlemesi yapılırken ise çeşitli olasılıklar gündeme gelebilecektir.

Belirtmek gerekir ki, insan katkısının belirgin olduğu durumlarda hak sahiplerinin belirlenmesi nispeten kolaylaşabilecektir. Zira, yukarıda da ifade edildiği üzere, geliştirici yapay zekâdan gelen kodu değiştiriyor, optimize ediyor veya yaratıcı bir biçimde kullanıyorsa, bu durumda insan katkısı olan ve sahibinin hususiyetini taşıyan bir ürün ortaya çıkacak ve ilgili ürün bir “eser” olacağından telif hakkı korumasından faydalanabilecektir. Bu noktada, örneğin yapay zekâ tarafından üretilen kodun, hukuki statü açısından değerlendirildiğinde, programın tamamına mı ait olduğu yoksa sadece bir bölümünü mü oluşturduğu önemli bir kriter olarak gündeme gelebilecektir. Bu bağlamda, yapay zekâ programının özelliklerinin baskın nitelikte olmadığı ve yapay zekâ programını kullanan kişinin fikri çabasının sonuca etki ettiği hallerde, sonuç programın eser sahibinin, yapay zekâyı kullanarak sonuç programı ortaya çıkaran kişi olduğu sonucuna varılabilecektir. Nitekim, kullanıcıların katkılarının yazılımcının başlangıçtaki öngörülerinin ötesine geçmesi mümkündür⁶⁹.

Buna karşılık, az da olsa düzeltmeye uğramamış ve tümüyle yapay zeka tarafından üretilen bilgisayar programları bakımından da eser statüsü gündeme gelebilecektir. Zira programın kendisi olmasa da kaynağı olan yapay zeka programı da esasen bir bilgisayar programı olup insanlar tarafından geliştirilmiştir. Dolayısıyla, eser olmaya ilişkin koşullar bakımından bu yönde bir değerlendirme yapılmalıdır. Kaldı ki, “prompt engineering” kavramı da bu noktada gündeme gelmektedir. Söz konusu kavram, yapay zekâdan maksimum verim almayı sağlayan stratejik soru sorma ve

69 Pamela Samuelson, ‘Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works’ (1985) 47 University of Pittsburgh Law Review 1185, 1205.

yönlendirme işi olarak tanımlanmaktadır. Yapay zekâ dil modellerini daha verimli ve etkin bir şekilde yönlendirmek için özel talimatlar oluşturma ve en verimli duruma getirme süreci olarak tanımlanan bu süreç, yapay zekânın istenilen çıktıyı üretmesini sağlamak için doğru kelimeleri, formatları ve bağlamı belirlemeyi içermekte ve ChatGPT, Bard, Claude gibi modellerin yanıtlarını iyileştirmek için kullanılmaktadır. Kanaatimizce “prompt engineering” faaliyeti de hususiyet koşulu açısından öne çıkmaktadır. Zira yapay zekanın nasıl yönlendirildiği de elde edilen çıktıyı etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, sonuç bilgisayar programı açısından bu durumun da dikkate alınması gerekecektir. Bu bağlamda, söz konusu olasılıkta, eser sahibi olarak kullanıcı ve yapay zeka yazılımını geliştiren kişi ya da şirketlerin birlikte hak sahibi olarak görülmeleri mümkündür.

Öte yandan, söz konusu bilgisayar programları yönünden yapay zekanın kendisinin hak sahibi olarak kabul edilemeyeceği sorusu da yanıtı muhtaçtır. Doktrinde haklı olarak, yapay zekanın hak sahibi olarak kabul edilebilmesi bakımından öncelikle hukuken tanınan bir kişiliği haiz olması gerektiği ifade edilmiştir. Zira her ne kadar yapay zekaya gerçek kişilik, tüzel kişilik veya elektronik kişilik tanınması gibi önerilerde bulunulmuş olsa da günümüzde gerek hukuk sistemimizde gerekse karşılaştırmalı hukukta henüz konuya ilişkin bir adım atılmış değildir. Kaldı ki elektronik kişilik tanınması konusunda hukukumuzda henüz bir dayanak da bulunmamaktadır. Dolayısıyla gerek ülkemizde gerekse diğer hukuk sistemlerinde şu an için yapay zekaya “eser sahibi” statüsünün tanınması mümkün görünmemektedir.

Diğer taraftan, söz konusu fikri ürünlerin ve bu bağlamda bilgisayar programlarının, kamu malı olarak görülmesi gerektiğine ilişkin görüş de kanaatimizce yerinde değildir. Zira, bu durum en başta yapay zekâ teknolojileri geliştiren şirketlerin yapay zekanın meydana getirdiği fikri ürünlerden kazanç elde edememelerine, dolayısıyla bu tür teknolojilere yatırım yapma isteklerinin azalmasına yol açacaktır. Esasen bu da büyük yatırımlar gerektiren bu tür teknolojilerin gerilemesine zemin hazırlayacaktır.

Öte yandan, kanunumuza göre “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır.” (FSEK md. 18/2). Dolayısıyla, özellikle iş görürken meydana getirilen bilgisayar programları bakımından, aksine anlaşma yoksa veya işin özelliğinden aksi anlaşılmıyorsa, her ne kadar eser sahibi olmasalar da eser üzerindeki hakları kullanma yetkisi işverenler veya bu kimseleri tayin etmiş kimselerde olacaktır. Buradan hareketle, yapay zekânın meydana getirdiği bilgisayar programlarını sipariş eden kişiler (iş sahibi), sadece sonuç olarak ortaya çıkan bilgisayar programının eser sahibi olacaktır.

Ayrıca, bir sözleşme ile hazırlıkları üstlenen yatırımcıların şartları varsa FSEK md. 80 kapsamında bağlantılı hak sahibi olabilecekleri kabul edilebilecekleri, müteşebbislerin FSEK md. 18/2 ve md. 80 hükümleri ile korunamaması halinde Ek Madde 8’de veri tabanını oluşturan kişi yanında yatırımcı vasfını haiz olan veri tabanı yatırımcısına sağlanan inhisari nitelikli korumaya benzer bir düzenlemenin ihdas edilebileceği görüşleri kanaatimizce de yerindedir. Zira böylece, önemli yatırımlar gerektiren bu tür faaliyetler teşvik edilemiş olacaktır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, üretken yapay zeka aracılığıyla üretilmiş bir bilgisayar programı açısından, yapay zeka programının geliştiricisi, kullanıcısı, kullanıcının işvereni veya yatırımcısı çeşitli düzeylerde

katkı sunmuş olmaktadır. Dolayısıyla, somut olay bağlamında inceleme yapılarak birlikte hak sahipliği formülü de tercih edilebilir. Böylece, yapay zekâyı geliştiren (algoritmayı programlayan) kişi veya şirketler ile yapay zekâyı belirli girdiler vererek yönlendiren ve sonuç programı oluşturan kimseler veya iş görürken meydana getirilen bilgisayar programları bakımından işverenler veya bu kimseleri finanse etmiş kimseler meydana getirilen bilgisayar programları açısından birlikte hak sahibi olarak kabul edilebilir.

Birden çok kişinin yaratıcı fikri emeğinin hususiyetini taşıyan birlikte eser sahipliği, iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Birbirinden bağımsız olarak meydana getirilen eserler meydana getirilirken ya da tamamlandıktan sonra eser sahiplerinin iradesi ile tek ve yeni bir eser şeklinde birleştirilebilir veya baştan ayrılmaz bir bütün oluşturacak şekilde meydana getirilmiş olabilir. İlk durumda “müşterek eser sahipliği (FSEK m. 9)”, ikinci durumda ise “iştirak halinde eser sahipliği (FSEK m. 10)” söz konusu olacaktır.

Telif koruması yönünden ortada gerçek anlamda ve çalışır durumda bir bilgisayar programı olmalıdır. Bilgisayar programları ise kod parçalarından oluşmaktadır. Bu bağlamda söz konusu kod parçaları somut durumda tek başlarına da birer bilgisayar programı teşkil edebilirler veya aksine ilgili parçalar ancak bir araya geldiklerinde anlamlı bir bütün oluşturarak bir bilgisayar programı teşkil edebilirler. Bu halde, kanaatimizce ilk durumda “müşterek eser sahipliği” ikinci halde ise “iştirak halinde eser sahipliği” söz konusu olacaktır.

Nihayet, yapay zekâ aracılığıyla üretilen diğer tüm fikri ürünler için işaret edildiği gibi bilgisayar programları açısından da özel düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Bu bağlamda, kanun koyucu tarafından söz konusu ürünlere ilişkin hukuki nitelemenin doğru yapılması ve hak sahiplerinin belirlenmesine ilişkin kriterlerin belirgin bir şekilde ortaya konulması gerektiği düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- Abbott RB, *The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and the Law* (Cambridge University Press 2020).
- Aksu M, *Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması* (Beta 2005).
- Arıkan S, ‘Türk Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması’ (2006) (3) Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 74-114.
- Ateş M, *Fikri Hukukta Eser* (Turhan 2007).
- Ateş M, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim* (Adalet 2016).
- Bahoran K, ‘AI-Generated Artworks: Challenging The Traditional Notions Of Copyright?’ (Master’s Thesis, Tilburg University 2020).
- Bak B, ‘Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Yapay Zeka Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk’ (2018) (35) TAAD 211-232.
- Ballardini RM, He K and Roos T, ‘AI-Generated Content: Authorship And Inventorship in the Age of Artificial Intelligence’ in Taina Pihlajarinne, Juha Vesala and Olli Hökkilä (eds) *Online Distribution Of Content in the EU* (Edward Elgar Publishing 2019).
- Bayamlıoğlu E, ‘Akıllı Yazılımlar ve Hukuki Statüsü: Yapay Zeka ve Kişilik Üzerine Bir Deneme’ in Mehmet Murat İnceoğlu (ed) *Uğur Alacakaptan’a Armağan* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 2008).
- Bellican C, ‘Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından “Hususiyet” Kavramı’ (2008) 7(1) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67-90.

- Bora Çınar S, 'Fikri Mülkiyet Hukukunun DABUS'la İmtihanı: Yapay Zekâ Sistemleri Buluş Sahibi Olarak Kabul Edilebilir Mi?' (2023) 14(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 387-400.
- Bozbel S, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (On İki Levha 2012).
- Bozgeyik H, 'Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet' (2009) 25(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 169-222.
- Bozkurt Yüksel AE, 'Avrupa Komisyonu'nun Yapay Zekâ Tüzük Teklifi'ne Genel Bir Bakış' (2022) 13(51) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 19-46.
- Bozkurt Yüksel AE, *Buluşçu Yapay Zeka ve Patent Hukuku* (Aristo 2020).
- Bridy A, 'Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Authors' (2012) (5) Stanford Technology Law Review 1-28.
- Bridy A, 'The Evolution of Authorship: Work Made by Code', (2016) 39 Colum. JL & Arts 395-401.
- Dalyan Ş, *Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması* (Seçkin 2009).
- Davies CR, 'An Evolutionary Step in Intellectual Property Rights – Artificial Intelligence and Intellectual Property' (2011) 27(6) Computer Law & Security Review 601-619.
- Davis R, 'Intellectual Property and Software: The Assumptions are Broken' (1991) WIPO Worldwide Symposium On I The Intellectual Property Aspects Of Artificial Intelligence <<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA259963.pdf>> accessed 28 April 2025.
- Dennis CA, 'AI-Generated Fashion Designs: Who or What Owns the Goods?' (2020) 30(2) Fordham Intellectual Property Media and Entertainment Law Journal 593-644.
- Erdil E, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İşlenme Eserler* (Beta 2003).
- Eroğlu S, *Rekabet Hukukunda Bilgisayar Programlarının Korunması* (Beta 2000).
- Ersoy Ç, *Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk* (On İki Levha 2017).
- Gözübüyük B, 'Yapay Zekanın Meydana Getirdiği Fikri Ürünlere İlişkin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri' (2021) 1(1) Kırıkkale Hukuk Mecmuası 54-81.
- Guadamuz A, 'Artificial Intelligence and Copyright' (October 2017) WIPO Magazine 14-19.
- Guadamuz A, 'Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works' (2017) (2) Intellectual Property Quarterly 147-176.
- Güçlütürk OG, 'ChatGPT İle Üretilen Fikri İçeriklerin Eser Niteliğinin 5846 Sayılı Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi' (2022) 21(2) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1899-1918.
- Hristov K, 'Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma' (2017) 57(3) IDEA: The IP Law Review 431-454.
- Iglesias PM, Sharon S and Amanda A, *Intellectual Property and Artificial Intelligence – A literature review* (Publications Office of the European Union 2019).
- Kapancı KB, 'Özel Hukuk Perspektifinden Bir Değerlendirme: Yapay Zekâ ve Haksız Fiil Sorumluluğu' iç Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (edr) *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ* (On İki Levha 2021).
- Kara Kılıçarslan S, 'Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar' (2019) (2) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi 363-389.
- Karaca U ve Karataş E, 'Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması' (2022) (1) Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 17-50.
- Kaya A, 'Bilgisayar Programlarının Şahsen Kullanmaya Mahsus Olarak Çoğaltılması Mümkün müdür?' iç Nami Barlas, Abuzer Kendigelen ve Suat Sarı (edr), *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan* (Beta 2000) 431-458.

- Kaya A ve Sönmez NS, 'İngiltere ve Galler Adalet Divanının "Navitaire" Kararı Işığında Bilgisayar Programlarına Esas Fikrin ve Konseptin Korunabilirliği Üzerine Bir İnceleme' (2020) 78(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 83-97.
- Kaynak Balta B, '5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Kavramı ve Yapay Zekâ Ürünleri' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi 2020).
- Kaypakoglu S, *Bilgisayar Programlarının Hukuki Korunması* (İpekçi 1997).
- Küçükali C, 'Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Kapsamında Korunması' (2020) 19(37) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 104-127.
- Lee JA, Hilty RM and Liu KC, 'The Broader Picture and Structure of the Book' in Jyh-Ann Lee, Reto M. Hilty and Kung-Chung Liu (eds), *Artificial Intelligence and Intellectual Property* (Oxford University Press 2021) 1-10.
- Manuel J and Zatarin N, 'The Role of Automated Technology in the Creation of Copyright Works: The Challenges of Artificial Intelligence' (2017) 31(1) International Review of Law, Computers & Technology 91-104.
- McCutcheon J, 'The Vanishing Author in Computer Generated Works: A Critical Analysis of Recent Australian Case Law' (2013) 36 Melbourne University Law Review 915-969.
- Özden Merhacı S, 'Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Avrupa Birliği Direktifleri Kapsamında Bilgisayar Programlarının Kaynak Koda Çevrilmesi' (2023) (166) TBB Dergisi 193-220.
- Özcan F, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* (Turhan 2008).
- Perennou T, 'State-of-the art on legal issues, Ethicaa Ethics and Autonomous Agents' (2014) https://ethicaa.greyc.fr/media/files/ethicaa_deliverable.1.pdf accessed 28 April 2025.
- Polater S, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukuna Göre Güzel Sanat Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları* (On İki Levha 2021).
- Rosen D, 'A Common Law for the Ages of Intellectual Property' (1984) 38(5) University of Miami Law Review 769-828.
- Samuelson P, 'Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works' (1985) 47 University of Pittsburgh Law Review 1185-1228.
- Sarı O, 'Yapay Zekanın Türk Fikri Mülkiyet Hukukuna Göre Korunması' (2020) (1) İzmir Barosu Dergisi 53-116.
- Savaş S, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Hak Sahipliği* (Seçkin 2024).
- Schlomit YR, 'Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in the 3A Era — The Human-Like Authors are Already Here— A New Models' (2017) (4) Michigan State Law Review 659-726.
- Sherman CH, Sandison HR ve Guren MD, *Computer Software Protection Law* (Vol. 2, The Bureau of National Affairs Inc. 1991).
- Suluk C, Karasu R ve Nal T, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (4. Bası, Seçkin 2020).
- Şahin O, *Telif Hakları Bakımından Bilgisayar Programları: Araışlerlik Serbestisi ile Özgür ve Açık Kaynak Kodlu Programlar* (On İki Levha Yayıncılık 2021).
- Tekinalp Ü, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (3. Baskı, Beta 2004).
- Topaloğlu M, *Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması* (Türkiye Bilişim Vakfı 1997).
- Yavuz L, Alica T ve Merdivan F, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu C. 1 (1-47. Maddeler)* (Seçkin 2013).
- Yılmaztekin HK, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği* (Adalet 2021).
- Zorluoel M, 'Yapay Zeka ve Telif Hakkı' (2019) (142) TBB Dergisi 305-356.